

Senectus

BİRİKİMLER / CLASSICAL ARTICLE

İhtiyarlığın Övülmesi Üzerine*

On the Praise of Old Age

Sultan Murad

Şunu da iyice bilmelisin: Bu yaşlılık dönemi, aslında, bütün hayatın en güzel, en üstün ve en olgun çağıdır, insanın daha önceleri başlamış bulunduğu herhangi bir iyilik de ihtiyarlıkta tamamlanır. İnsan yine o çağda, bütün hayatı boyunca yapmış olduğu iyilik ve güzelliklerden memnun olur, rahata kavuşur.

Mesela ben, uzun zamandan beri Allah yoluna bir hizmetim dokunmuş olması için bir mescit yaptırmış bulunuyorum. Şimdi, ben bu yapının içine girdiğimde, tasavvur edilemeyecek şekilde sevinç ve huzura boğulurum. Ve yüce Allah'a şükretmeye başlarım. O anda benim duymuş olduğum zevk ve gönül rahatlığımı, samimiyetle söylüyorum, yiğitlerin zevk ve safasına katiyen değişmem.

Benim bu ihtiyarlık çağımda duyduğum zevklerle, gençlerin duymakta oldukları zevk arasında, gül ile diken arasında olan ayrılık gibi bir ayrılık vardır.

You should also know this well: The period of old age is actually the most beautiful, highest, and most mature period of all life, and any good that a person has previously started is completed in old age. Those in old age are satisfied with the goodness and beauty they have done throughout their life and find comfort.

For example, I have had a mosque built for a long time so that my service on the way of Allah has been touched. Now, when I enter this structure, I am overwhelmed with unimaginable joy and peace. And I begin to thank the almighty God. I sincerely express the pleasure and peace of mind that I feel at that moment, and I would never exchange this for the pleasure and grace of brave men.

There is a difference between the pleasures I have in my old age and the pleasure of youth, similar to the difference between a rose and a thorn.

* Bu metin Sultan Murad Han'ın *Nasihati Sultan Murad* adlı eserinin, daha önce tam metin olarak yayımlanmış ve günümüz Türkçesine aktarılmış hâli olan şu yayından alıntılanmıştır:
Sultan Murad Han, *Fatih Sultan Mehmed'e Nasihatler* (hazırlayan: Abdullah Uçman), Büyüyenay Yayınları, İstanbul, 2017, s. 47-55.
Yayıma hazırlayan Abdullah Uçman'a ve yayımlamamıza izin veren Büyüyenay Yayınları'na teşekkür ederiz.

Gençlik çağında duyulan zevk ve safayı, ben uyuz hastalığına yakalanmaya benzetirim. Bu hastalığa tutulan, ancak kaşındığı zaman rahata kavuşur. Tabii ki, böyle bir kaşınma sonunda, daha da kötü bir duruma düşer. Çünkü vücuduna tırnak vurduğu yerlerden kanlar akar, derisi incinir. Duruma, ancak, türlü türlü merhemler sürülerek müdahale edilebilir. Aksi halde, sonuç daha kötüye de gidebilir.

Hayatı nice nice savaş meydanlarında, öteki berikine iyilik yapmakla geçip gitmiş bir ihtiyar için bütün bunların verdiği saadet ve sevinç az zevk midir? Bence, ihtiyarlık sırasında böyle bir şeye sahip olmak, sonsuz bir zevk ve saadet kaynağıdır.

Şimdilerde, ara sıra, Allah'ın yardımlarıyla bunca iyilik ve hayra sebep oluşumu düşünürüm de, bu bile beni teselli eder, sevindirir.

İnsanoğlu yapmakta bulunduğu herhangi bir iyiliğin mahiyetini o anda araştırmaya gerek duymaz; onun tadını, ancak, aradan uzunca bir zaman geçtikten sonra anlayabilir.

Kişioğlu, gençlik çağlarında işlediği kabahatleri de, genellikle, düşünüp taşınmadan işler ve yaptıklarından pişmanlık duymaz. Fakat sonraları, bunları hatırlayınca, bu suçlar kişinin kalbine hançer gibi saplanır ve canını sıkır.

Muşmula, üvez, armut, elma ve ayva gibi bazı yemişleri henüz ağacında olmadan toplayıp saklarlar. Ve saklandıkları yerde olmaya terk ederler.

I liken the pleasure and joy of youth to catching scabies. A person who has this disease gets relief only when they itch. Of course, such itching eventually gets worse, because blood flows from the places where nails scrape the body and damage the skin. The condition can only be treated by applying various ointments. Otherwise, the situation may worsen.

For an old man whose life has been spent doing good to others on so many battlefields, is the happiness and joy that all this brings less pleasurable? In my opinion, having something like this in old age is an endless source of pleasure and happiness.

Nowadays, I think from time to time that I have caused so much goodness and benefit with the help of Allah, but even this comforts me and makes me happy.

Mankind does not need to immediately investigate the nature of every good one does; it can only be tasted after a long time has passed.

A person usually commits misdeeds in youth without reflection or regret for what they have done. But later upon remembering, these misdeeds pierce the heart like a dagger and cause annoyance.

They collect and store certain nuts and fruits such as medlar, mountain ash, pear, apple, and quince before they mature on the tree and then leave to be in their hiding place.

Due to the evil and good that people have done in their lives, these sins and good deeds they have committed are just

İnsanlar da, hayatlarında yapmış olduğu kötülük ve iyilik, işlemiş olduğu günah ve sevaplarından ötürü, aynen, bu meyvelerin olmadan toplanıp kendi kendine öldürülmesine benzer. Gençliklerinde, doğru ve iyi yolda gidenler bunun karşılığı olarak, yaşlılıklarında hürmet ve ikram görürler. Aksine, gençliğinde kötülük yapanlarsa, yaşlandıkları zaman, yine aynen bunun karşılığını görmekte gecikmezler.

Şahsen ben, bu noktayı her zaman gözümün önünde tutup kötülük ve günahlardan kendimi korumaya çalışmışımdır.

Ara sıra yüce ecdadımı hatırladığım olur. Benden sonra senin ve senden sonra gelecekler, yâni neslimizin âkıbeti nasıl olacak, soyumuz nasıl sürüp gidecek diye düşünürüm. Özellikle bunu, yâni neslimizin geleceğini sürekli olarak düşünürüm. Bu güne kadar saygı, hürmet ve bağlılık göyerek geldik, bugünden sonra da aynı şekilde devam etmemizi arzularım. Nasıl doğup, nasıl geldiysek, yine öylece gidelim isterim.

Benim çoğu zaman, mütevazı ve iyiliksever kimselere yardımım dokunur. Bu yüzden, halkımdan birçoğunu, içinde buldukları şartlar gereği, değersiz yerlerden çıkarıp yüksek mevkilere getirmişimdir. Hâlâ, akıl ve tavırlarına göre, birçoğuna, kendilerine uygun ve yakışan rütbelere dağıtmaktayım. Bunların arasında, meselâ Karamanoğulları'yla Alâüddevlî Oğulları hesabına casusluk yapmış, sonradan işbirliğine girip onlarda kapılananlar bile vardır.

like these fruit and nuts that are collected before they are ready and end up destroying themselves. Those who follow the right and good path in their youth are rewarded with respect and honor in their old age. On the contrary, those who do evil in their youth do not delay in getting the same reward when they get old.

Personally, I have always kept this point in front of my eyes and tried to protect myself from evil and sin.

Sometimes I remember my great ancestors, and those that will come after me and you. In particular, I constantly think about this, the future of our generation. We have come to this day with respect, esteem, and devotion, and I hope that we will continue in the same way tomorrow. The way we were born and entered, I would like this to go on.

I often help humble and benevolent people. I have brought many of my people out of worthless places to high positions because of their circumstances. I am still assigning ranks to many of them according to their reason and demeanor. For example, among them are even those who'd spied on behalf of the sons of the Karamanid and the Ala al-Dawla but later cooperated and helped catch them.

I look at the matter as follows: A person who is devoted to his master with all sincerity of heart, who is sane, and who has good behavior, will show the same behavior to his master. I believe that the service and sacrifices such a person makes cannot be repaid by service or money in kind.

Ben meseleye şöyle bakıyorum: Efendisine kalbinin bütün samimiyetiyle bağlı, akli başında ve hareketleri düzgün olan bir kimseye efendisi de aynı davranışı gösterir. Böyle bir insanın yapmış olduğu hizmet ve fedakârlıkların, karşılık olarak, aynı hizmet veya parayla ödenemeyeceklerine inanıyorum.

Hâlâ hatırımdan çıkmaz: Nice kullarıma rütbeler vermiş, onları yükseltmişim, karşılığında ben de onlardan memnun kalmışımıdır. Fakat, yine benim yardımlarımla yükselenlerin bir kısmı ise, bu yükselmelerinin karşılığını çok pahalı ödemişlerdir. Geldikleri makam onların başlarına çok belâlar açmıştır. Çünkü rütbeleri küçükken yapageldikleri yaramazlıklar pek göze çarpmazdı, makamları yükselince ne yapıp, ne yapmadıkları iyice ortaya çıktı ve bu vesileyle gereğine bakmada gecikme olmadı.

İşte şimdi sana, ihtiyarlığın iyi ve hoş yanından rahatça bahsedebilirim. Çünkü, yaşlı-başlı hemen her insan birçok şeyi tecrübe etmiştir, bu yüzden birçok şeyden anlar ve onun hakkında geniş bilgi sahibidir.

Belki şu anda sen bile, kesinlikle, gençliğin, ihtiyarlıktan daha iyi ve daha güzel olduğunu sanıyorsun. Evet, ben de bunun aksini savunmuyorum. Ben de, gençlerin duyduğu tatların, o sihirli gençlik arzularının engin coşkunluğunu bizim gibilerin duymadıklarını, duymayacaklarını pekâlâ biliyorum. Fakat yalnızca bu yüzden, ihtiyarlığı kınamak normal bir davranış olmasa gerek.

I still remember how I'd given ranks to many of my servants and raised them, and in return I was satisfied with them. However, some of those who'd risen with my help paid a very high price for their rise. The office they came to has caused them much trouble, and they do not stand out so much because of the mischief they did when they were younger.

Now I can speak freely to you about the good and the pleasant side of old age, because almost every white-haired person has experienced many things and as such understands and has gained extensive knowledge about many things.

Maybe even you right now think that youth is surely better and more beautiful than old age. Yes, I am not arguing otherwise. I also know very well that those like us do not and will not feel the vast exuberance of the tastes and magical youthful desires of the young, but just that reason alone is not enough to condemn old age.

A person's autumn is not fruitful in that season, nor does it resemble winter at all, and this is not because one had slandered summer for being just a little cooler than it should be. Such words have nothing to do with reason.

If mankind desires and complains about such extraordinary situations, the blame is solely and exclusively one's own and does not belong to the seasons, because everything has a definite and predetermined period. An object walks ahead only within its determined boundaries and lines.

Bir kimse sonbaharı, o mevsimde meyve olmaz veya kışa hiç benzemez diye; yaz mevsimini de, ne olaydı bu kadar sıcak olacağı yerde, azıcık serin olsaydı diye yerip kötülese, bu gibi sözlerin akılla uyuşan hiçbir yanı yoktur.

İnsanoğlu, bu tür olağandışı halleri arzulayıp şikâyetle bulunsa, suç, mevsimlerin değil, sadece ve sadece kendisininidir. Çünkü, her şeyin belirli ve önceden tespit edilmiş bir dönemi vardır; o nesne ancak bu tespit edilen sınır ve çizgi içinde yürüyüp gider.

Yeryüzündeki toprak ve bütün ağaçlar, kış aylarında dört-beş ay bomboş durur, bundan sonra süslenip şenlenir. Yüce Allah, her şeye, kendi istediği biçimde, ayrı ayrı varlık şartları vermiş bulunmaktadır. O her biri varlığı nasıl arzu ederse, onlar da öyle olmaya mecburdurlar; iş böyle olunca, insanoğluna bağışlanmış hayat nimetinin en son amacı gelir. İhtiyarlıkta düğümlevenir.

Nitekim, topraktan çıkarılan altın ve gümüşün eritildikten, posası alınır süzöldükten sonra geriye kalan kısmı hakiki altın ve gümüşür.

Meselâ bir ressam, çok değerli güzel bir resim veya büyükçe bir insan görüntüsü yapmaya kalksa, bütün emeğini, bütün kabiliyetini görüntünün baş ve yüz kısmına vermesi gerekir. Çünkü yüz ve onunla orantılı olan baş, istenen şekilde ortaya çıkarılmazsa, ressamın bütün üstadlığı boşa gider. Resmin, çehreden ayrı diğer yanları olağanüstü güzellikte de olsalar, bir şey ifade etmez, onlar pek hesaba katılmaz.

The soil and all trees on Earth are barren for four or five months in winter, after which they become decorated and festive. Almighty Allah has given everything different conditions of existence in the way He desires. As each one has this desired existence, so they must be. When this is the case, the ultimate purpose of the blessing of life bestowed upon mankind comes and gets entangled in old age.

After melting the gold and silver that have been extracted from the soil, the slag is removed and filtered of, and the remaining part is the actual genuine gold and silver.

For example, painters who try to make a very valuable beautiful painting or a large image of a person must devote all their effort and talent to the head and face of the image, because if the face and the head are not expressed in the desired proportionality, all the mastery of the painter will be wasted. Even if the other aspects of the painting apart from the face are extraordinarily beautiful, they mean nothing and are hardly taken into account.

They say, "It is always respected and appreciated at the end."

After the end of the ages of youth, bravery, and maturity, old age awaits mankind.

Only in this age has the mind reached the end of the deep experience requiring extreme caution. I have experienced this myself and seen the result. For example, when I was young, I could not reach a

“Hep sonlarda itibar edilir, kıymet bilinir” derler.

İnsanoğlunu da, gençlik, yiğitlik ve olgunluk çağlarının bitiminde ihtiyarlık beklemektedir.

Akıl bile, ancak bu çağda, aşırı dikkat ve eşyalar hakkında gerekli olan derin tecrübenin sonuna ulaşabilmiştir. Bunu ben bizzat kendimden denemiş ve sonucunu görmüşümdür. Meselâ, şu sıralarda akıl ve fikir yardımıyla halledip üstesinden gelebildiğim birçok mesafeyi, gençliğimde kendi gücüm ve hattâ kılıcımın yardımıyla bir sonuca ulaştırmayıp kalakaldığım olurdu. Bu duruma göre, her iyiliğin, sağlam ve dayanıklı, sarsılmaz bir temeli olduğu sonucu çıkıyor.

Evrenosoğlu iyi bir insandı, öyle halleri vardı ki, genellikle, insanı şaşırır, buralardan da ders verici sonuçlara giderdi. Yine bir seferinde oturmuş, öteden-beriden sohbet ederken şöyle enteresan bir hikâye anlattı.

Günün birinde rüzgâr kendi güç ve kuvvetine güvenerek, bunu başkalarına da kabul ettirmek sevdasına kapılır. Ve “Ben, senden daha kuvvetliyim, sen de kim oluyorsun” şeklinde bir küstahlıkla güneşe takılır. Önceleri güneş hiç oralı olmaz, duymazlıktan gelir, ama kendimi beğenmiş yaygaracı rüzgârı tutmak ne mümkün! Ardı-arası kesilmeden saçma sapan konuşur durur. O sırada, sırtına ince-hafif bir elbise geçirmiş yayan yürüyen bir delikanlı görürler. Ve birbirlerine: Hangimiz adamın sırtındaki elbiseyi çıkarmayı başarırsa, güçlü ve

conclusion even with the help of my own power or sword, and I was stuck with many obstacles that I was able to overcome with the help of the mind and ideas, and the fact that every good deed has an unshakable foundation of firmness and durability accordingly follows.

Evrenosoğlu was a good person, and he had such moods that he would often surprise people and get instructive results about them. Once again, he told an interesting story while sitting and chatting away:

One day, the wind, relying on its own strength and power, fell in love with making others accept it. And he hung on the sun with an arrogance that whispered, “I am stronger than you and what you are.” Before, the sun had never been there; it was ignorant, but had a way to hold the smug clamoring wind! The wind kept talking nonsense without interruption. At that time, the wind and sun saw a young man walking on foot with a thin-light dress on his back. And they said to each other, “Whichever of us succeeds in removing the man’s robe is our mighty and powerful one. While the wind thought to itself, “I can do this job easily,” the sun watched the view as a spectator. Then the wind suddenly started to blow strongly with the thought that it could blow the robe off. But as the force of the wind increased and grew stronger, the man wrapped his clothes more and more tightly. Almost raging, the wind said, “Now I’ll show you!” and started blowing again with all its might, so much so that instead of undressing the man who’d lain

kuvvetlimiz odur, derler. Rüzgâr, kendi kendine, ben bu iş rahatça beceririm diye düşünürken, güneş, seyirci durumunda manzarayı seyre dalar. Rüzgâr ise ansızın uçurup çıkarabilirim düşüncesiyle, aniden kuvvetli olarak esmeğe başlar. Fakat adam rüzgârın şiddeti artıp çoğaldıkça, elbisesine daha fazla, daha sıkı sarınır. Buna karşılık, adeta kuduran rüzgâr, şimdi ben sana gösteririm, diyerek, nesi var, nesi yok, bütün şiddetiyle yeniden esmeye koyulur. Öyle ki, bazan bunlara karşı soyunmak yerine, yere yatıp toprağa yapışan adam, elbisesine daha sıkıca sarınıp, rüzgârı çileden çıkarmaktadır. Bu manzarayı seyreden güneş en sonunda dayanamaz: İşte, artık bütün güç ve kuvvetini harcadığın, zavallı adama büyük eziyetler edip, bitkin düşürdüğün halde, iddianın bir yanını olsun ispatlayamadın, diyerek, rüzgârla âdeta alay eder.

Rüzgâr, büyük bir üzüntüyle, kendisinin elbiseyi sıyırmaya gücü yetmediğini görür ve ister istemez güneşe; şimdi sıra senin, marifetini göster bakalım, biz de seyredelim, der. Ama senin de benim gibi bu işi beceremeyeceğini rahatlıkla söyleyebilirim. Çünkü ben nice sağlam binaları temelinden yıkıp, nice büyük gemileri sulara gömmüş, nice büyük ağaçları kökünden devirmişimdir. Ben, işte böyle bir kuvvete sahibim. Sen ise, güçsüz biri gibisin, sadece ısıtmaya yararsın. Kendimi gösterdiğim zamanlar, bana mani olmak senin elinde değildir.

Bu lâubaliliğe karşı güneş: Sen hele dur, seyret hangimiz daha güçlüdür az sonra görürsün, diye cevap verir.

down and clung to the ground, it caused the man to wrap his clothes more tightly, which drove the wind mad. The sun, watching this scene, couldn't stand it and at last said, "Here, you couldn't prove one side of your claim, even though you spent all your strength and power, hurting the poor man and making him exhausted, he almost mocks the wind!"

With great sadness, the wind saw that it was unable to remove the robe and reluctantly turned to the sun, saying, "Now it's your turn, show your talent, let's watch. But I can safely say that you will not be able to do this job like me, because I have demolished many solid buildings from their foundations, buried many great ships, and uprooted many great trees. I have such strength. You, on the other hand, are like a weakling and only good for heat. When I show myself, you have not the power to stop me."

In answer to this pretentiousness, the sun replied, "Just stop and watch which of us is stronger. You'll see soon."

And the sun immediately sent its rays over the man lying on the ground. The man warmed up slowly, got up from the ground, and started walking along his way. But his back was turning red and he said to himself, "How hot it is." Then the sun called out to the wind, "See, do you like my strength?" TO which the wind answered, "The real trick is not to execute the man but to take the robe off his back." Meanwhile, the sun began to heat up the place, answering, "You will see soon." The man was utterly surprised by the

Ve güneş hemen ışınlarını yerde yatan adamın üstüne gönderir. Yavaş yavaş ısınan adam önce yerden kalkar ve yoluna yürümeye koyulur. Fakat sırtı kızarmakta, kendi kendine; “Ne kadar da sıcak var” diye söylenmektedir. Güneş, rüzgâra: “Gördün mü benim gücümü beğendin mi” diye seslenince, rüzgâr: “Asıl hüner adamı yürütmek değil, sırtından elbiseyi çıkartmaktadır” diye cevap verir. Güneş ise: “Birazdan onu da görürsün” yollu bir cevapla ortalığı iyice ısıtmaya koyulur. Adam, o müthiş sıcaklık karşısında büsbütün şaşırır ve ancak birkaç adım atabilir. Sıcaktan bitkin düşen adam, tam o sırada yanından geçen önceden tanıdığı bir atlı dostuna yalvararak sırtından elbiseyi alıp biraz taşımasını rica eder. Atlı arkadaşı da elbiseyi alır, beraberlerce giderken, adam yine yalvarır, bu sefer gömleğini de almasını rica eder. Bu durum karşısında kendi kendine kızıp üzülen rüzgâr, güneşe, “Evet sen üstün geldin, beni mağlup ettin. Gücüne evet diyorum” diyerek acı gerçeği kabul eder.

Ey oğul! Şunu iyice bilmelisin:

Herhangi bir şeyin, devamlı olarak kaba kuvvet, kılıç, kahramanlık ve ezici güç zoruyla meydana gelmesiyle, akıl, tedbir, sabır, ileri görüşlülük, imtihan ve yorucu tecrübeler sonucu, dilediğimiz şekilde meydana gelmesi arasında büyük farklılıklar vardır. Birinci yol, her zaman geçerli olmadığı gibi, sakıncaları da çoktur.

Yukarıda gördüğümüz gibi, uygun ve münasip zamanlar, fırsat düşürmeye sağlanan kolaylıklar, elbette ki, hayata

tremendous warmth and could only take a few steps. Exhausted by the heat, the man begged a horseman he’d previously met who was passing by at that moment, and begged him to take the robe from his back and carry it a little. The horseman thus took the robe, and as they tarried on together, the man begged again, this time asking him to take his shirt as well. Facing this situation, the wind got angry and upset with itself and said to the sun, “Yes, you’ve prevailed and defeated me. I acknowledge your power.” And the wind accepted the bitter truth.

O son! You should know well:

A tremendous difference exists between something that happens at once by brute force of sword, heroism, and crushing power compared to that which happens as one desires as a result of reason, caution, patience, foresight, testing, and tiring experiences. The first way is not always valid and has many drawbacks.

As seen above, favorable times are not given, of course, to rushing into life and using strength of arms. I have experienced this over and over again and have always come to the same conclusion. In order to reach favorable times, one must endure all the necessary conditions of everything desired in order to obtain it.

If one enters a garden to eat the berries but plucks the fruit before they have matured and puts it in one’s mouth, that which one is wanting to eat is not the fruit but it may perhaps be poison. But if one waits for the fruit to mature and then plucks and eats it, only then can that

acele etmek ve kol gücünü kullanmak için verilmiş değildir. Bunu ben defalarca tecrübe edip durmuşum ve hep aynı sonuca ulaşmışımdır. Bunu için, elde edilmek için istenen her varlığın, gerekli olan bütün şartlarına katlanmak gerekir.

Bir adam, bir bahçe dolusu yemişi yiyebilmek için bir bahçeye girerse, henüz olmamış hem meyveleri koparıp ağzına atsa, yemek istediği şey meyve değil, belki de zehirdir. Fakat olgunlaşmasını bekleyip ondan sonra koparıp yese, yediklerine, ancak o zaman yemiş denebilir.

person be said to have eaten what was desired to be eaten.

